

Nr 22.

Ankom till Riksdagens kansli den 2 maj 1911 kl. 4 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner
angående ändrade bestämmelser rörande Riksdagens till-
fälliga utskott.*

Till konstitutionsutskottets behandling hafva hänvisats från Första kammaren motionen nr 101, af grefve *Wachtmeister, Henning*, samt från Andra kammaren motionerna nr 342, af herr *Fürst*, och nr 344, af herr *Svensson* i Skyllberg, samtliga motioner afseende ändrade bestämmelser rörande Riksdagens tillfälliga utskott.

I de likalydande motionerna nr 101 i Första kammaren och nr 344 i Andra kammaren hafva grefve Henning *Wachtmeister* i Första kammaren och herr *Svensson* i Skyllberg, med hvilken herrar *Alfr. Fornander* och *Ulrik Leander* instämt beträffande motionens syfte, i Andra kammaren hemställt,

»att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 45 mom. 2 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 45.

Riksdagsordningen.

1:o) — — — — —
2:o) utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, där två eller flera i lika många riksdagar
Bihang till Riksd. prot. 1911. 3 Saml. 1 Afd. 19 Häft. (Nr 22.) 1

deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst. Utskotten äga, hvar för sig, utse sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjäning, som nödig finnes.

3:o) — — — — —»

Till stöd för detta förslag hafva motionärerna anfört följande:

»Vid 1910 års riksdag väcktes motion om rätt för de tillfälliga utskotten att anställa sekreterare och öfrig kanslibetjäning. Konstitutionsutskottet, som ansåg billigt, att äfven de tillfälliga utskotten bereddes möjlighet att erhålla kanslibetjäning, men att bestämmelserna härom borde affattats så, att det stode dem öppet att, om de så önskade, fortfarande bibehålla det nuvarande arbetsättet, föreslog med anledning af den väckta motionen en sådan ändring uti dåvarande § 44 riksdagsordningen, att utskotten, de ständiga såväl som de tillfälliga, skulle äga utse sekreterare och efter samråd med honom, den öfriga betjäning som finnes nödig. Uti en vid utskottets utlåtande fogad reservation yrkades af en ledamot, att tillfälligt utskott endast skulle hafva rätt att utse nödigt skrifbiträde, när det så ansåge behöfligt. Vid ärendets behandling i kamrarna blef utskottets hemställan af Första kammaren utan votering bifallen. Andra kammaren afslog däremot utskottets förslag, mindre med anledning af motstånd mot själfva saken, än emedan kammaren fann ärendet ej brådskande, då Riksdagen 1900 var den första i en valperiod för Andra kammaren, hvarför såväl detta ärende som flera andra förslag till grundlagsändringar beträffande utskottens organisation, som förelågo vid nämnda riksdag, ansågos kunna uppskjutas till ett följande år.

Nyssnämnda frågor blefvo emellertid ej ånyo upptagna, men omorganisation af Riksdagens utskott skedde år 1908, då inrättandet af jordbruksutskottet beslöts. Något förslag om rätt för tillfälligt utskott att utse sekreterare har ej väckts inom riksdagen sedan år 1900.

Jag finner tidpunkten nu vara inne, att frågan härom ånyo upptages, särskildt med anledning af att inom Andra kammaren helt nyligen motion väckts om medgifvande af rätt för tillfälligt utskott att, för beredning af visst ärende, utse sakkunnigt biträde.

De ärenden, som hänvisas till behandling af tillfälliga utskott, äro så många och af så skiftande art, att deras utredning, frånsedt själfva formulering och utskrifvandet af utskottens uttalanden, ålägger utskotten ett synnerligen intensivt arbete. Anskaffande af upplysningar från ämbetsverk m. m., rådgörande med sakkunniga personer, forskning i in- och utländsk litteratur äfvensom i riksdagshandlingar, noggrann öfverläggning inom utskottet m. m., allt detta är arbete, som tillfälligt

utskotts ledamöter, fortfarande som hittills, måste utföra, äfven om sekreterare finnes, ty denne skulle ju endast, förutom med direkta sekreteraregromål, biträda med att sätta upp utskottets utlåtanden.

Den tid, som nu åtgår för uppsättande af utskottsutlåtande, kunde af utskottets ordförande och ledamöter bättre användas med att sätta sig in i nästa fråga, hvarigenom tid skulle vinnas och behandling af ärendena påskyndas.

Det antal ärenden, som tillfälliga utskott behandlat under åren 1900—1910, synes af nedanstående tablå.

År	Antal ärenden		År	Antal ärenden	
	I kam.	II kam.		I kam.	II kam.
1900.....	13	20	1906.....	12	18
1901.....	12	32	1907.....	22	36
1902.....	23	41	1908.....	24	39
1903.....	28	46	1909.....	30	43
1904.....	26	48	1910.....	34	53
1905.....	14	34			

Tillfälliga utskottens antal har under denna tid i Första kammaren varit 2 samt i Andra kammaren under åren 1900—1903 4 stycken och därefter 5 stycken.

Alla inom riksdagen äro helt visst öfverens om, att de tillfälliga utskotten på ett mycket förtjänstfullt sätt fyllt sin uppgift, tack vare ett intensivt och uppoffrande arbete, särskildt af respektive ordförande. Men detta arbete har numera blifvit så forceradt, att stor anledning förefinnes att bereda de tillfälliga utskotten den lindring i deras arbete, som ligger i rätten att utse sekreterare.»

I motionen 342 i Andra kammaren har herr *Fürst*, med hvilken herrar Ulrik Leander, E. F. Hellberg och A. J. Hagström instämt be-
träffande motionens syfte, föreslagit, »att Riksdagen ville besluta att antaga och till grundlagsenlig behandling förklara hvilande följande tillägg till riksdagsordningens 45 §, 2 mom.:

Därest visst ärende, som hänvisats till behandling af tillfälligt utskott, är af den beskaffenhet att för dess beredning kräfves särskild sakkunskap, må kammare, på därom från vederbörande utskott gjord hemställan, besluta, huruvida utskottet för beredning af detta ärende må äga att utse sakkunnigt biträde.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

»De tillfälliga utskotten, deras arbetssätt och arbetsbörda har sedan lång tid tillbaka varit föremål för upprepade framställningar inom Riksdagen, afseende dels åstadkommande af en allsidigare behandling af till dessa utskott hänvisade ärenden, dels lättande af det makt-påliggande arbete, som genom föreskrifterna i riksdagsordningens 45 § åligger dessa utskotts medlemmar, i det de själfva skola utreda inkomna ärenden samt uppsätta utskottets yttrande.

Vid tillkomsten af 1866 års riksdagsordning afsågos de tillfälliga utskotten för öfvertagande af de ärenden, som förut hänvisats till det allmänna besvärs- och ekonomiutskottet. Det förutsattes därvid, att uppdelningen af dessa ärenden på flere utskott skulle främja en god beredning, då dessa utskotts sammansättning kunde af kamrarna bestämmas med hänsyn till de ärenden, som hänvisades till de olika utskotten.

Dessa ärenden äro emellertid ofta af den beskaffenhet, att för deras utredning och handläggning fordras en ingående sakkännedom inom den förvaltningsgren eller det ämne de olika motionerna beröra, en sakkännedom som mången gång naturligt nog ej är till finnas bland vederbörande utskotts medlemmar. Det är under sådana förhållanden tydligt, att ett dylikt ärende måste i lyckligaste fall afsevärdt fördröjas genom den tid, som åtgår för att den utsedde föredraganden skall kunna tillräckligt arbeta sig in i ärendet, medan mången gång ärendet i trots här af ej kan få den sakliga utredning, som skulle vara önskvärd. Det har därför framstått som ett önskemål, att äfven de tillfälliga utskotten bereddtes förmånen att för dylikt ärendes behandling kunna anlita sakkunnigt biträde.

Redan vid 1869 års riksdag och därefter vid riksdagarna åren 1880 och 1890 förelågo förslag till ändring i bestämmelserna rörande de tillfälliga utskotten, men gingo dessa ut på att utbyta desamma mot ett för bägge kamrarna gemensamt ekonomiutskott. Ehuru konstitutionsutskottet såväl 1880 som 1890 i hufvudsak tillstyrkte motionärernas yrkanden, blefvo desamma dock ej af Riksdagen antagna.

År 1900 väcktes åter ett flertal motioner i hithörande ämne. Herrar Strokirch i Första och Hammarlund i Andra kammaren hemställde bland annat, att de tillfälliga utskotten skulle utbytas mot för bägge kamrarna gemensamma utskott, hvilka skulle, liksom de ständiga utskotten, hafva rätt att utse kansli. Herr grefve Hamilton åter väckte i Andra kammaren en motion gående ut på att, med bibehållande af de tillfälliga utskotten i oförändrad form, lämna desamma rätt att utse kansli. Konstitutionsutskottet, som ej kunde gilla de

tillfälliga utskottens utbytande mot ett ständigt utskott, ansåg emellertid att det för vissa frågor beredning kunde vara till fördel, om därvid de olika synpunkter, som framträdde inom hvardera kammaren, finge redan från början göra sig gällande, och föreslog i detta syfte en sådan ändring i dåvarande riksdagsordnings 37 §, att efter kamrarnas samstämmiga beslut ett särskildt utskott med lika antal ledamöter från hvardera kammaren kunde tillsättas äfven för beredning af sådana ärenden, som äro af natur att böra hänvisas till tillfälligt utskott. Rörande herr grefve Hamiltons motion hemställde utskottet, att den icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I anledning af denna utskottets hemställan hade afgifvits reservation af herr Dahn, som med anledning af grefve Hamiltons motion hemställde om sådant tillägg till dåvarande riksdagsordningens 44 §, att tillfälligt utskott skulle tillerkännas rätt att, när det så ansåg behöfligt, utse nödigt skrifbiträde.

Under debatten i Andra kammaren rörande dessa ärenden gingo uttalandena i allmänhet mot konstitutionsutskottets utlåtande i hvad det afsåg sådan ändring i riksdagsordningen, att till behandling af till tillfälligt utskott hörande ärende kunde hänvisas till ett för bägge kamrarna gemensamt utskott, och blef äfven denna konstitutionsutskottets hemställan af Andra kammaren afslagen utan votering.

Rörande herr grefve Hamiltons motion och herr Dahns reservation framhölls bland annat, att tillfälliga utskott ej borde förses med kansli, samt att ordet skrifbiträde i herr Dahns reservation dels ej täckte det som åstundades, dels kunde tolkas som kansli. Det som åstundades vore nämligen ej ett skrifbiträde eller en sekreterare, utan en person med särskild sakkunskap i det ärende vederbörande utskott hade att bereda, ett tillfälligt biträde som kunde stå utskottet till tjänst med muntliga upplysningar och utredning och som därför borde kunna göra anspråk på ersättning. Utskottets hemställan blef med anledning här af af kammaren godkänd, hvarmed frågan för denna gång förföll. Inom Första kammaren hade frågan samma utgång.

Behovvet af sakkunnigt biträde till hjälp för utredning af en del till de tillfälliga utskotten hänvisade ärenden föreligger allt fortfarande. Riksdagen lär emellertid ej kunna tänkas nu vilja frångå sin år 1900 uttalade åsikt emot tillsättande af kansli inom de tillfälliga utskotten och torde äfven allt fortfarande hysa betänklighet mot sådant tillfälligt biträdes tillsättande inom alla de tillfälliga utskotten för handläggning af alla till desamma hänvisade ärenden, som afsågs i herr Dahns ofvan nämnda reservation.

Jag har därför ansett det vara af vikt att kunna finna en sådan lösning, som, samtidigt den lämnar de tillfälliga utskotten den åstundade befogenheten, dock förhindrar att denna förmån missbrukas, och har jag trott dessa villkor kunna fyllas på det sätt, att vederbörande kammare för hvarje särskildt fall hade att pröfva behovet af att sakkunnigt biträde anställdes.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet vill till en början ifråga om de i herr Fürsts motion lämnade uppgifterna påpeka, att 1900 års konstitutionsutskott i sitt utlåtande öfver en af grefve H. E. G. Hamilton i nu förevarande ämne väckt motion hemställt, icke såsom herr Fürst anfört, att berörda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, utan att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling ett förslag till ändrad lydelse af dåvarande § 44 riksdagsordningen, hvarigenom de tillfälliga utskotten skulle erhålla samma rätt som de ständiga att utse sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjäning, som funnes nödig. Hvad riksdagens båda kamrar i anledning däraf beslöto, därom har grefve Wachtmeister i sin ofvan anförda motion erinrat.

Enligt § 45 i gällande riksdagsordning äga de ständiga utskotten utse, hvar för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjäning, som nödig finnes. I tillfälligt utskott åter skola ledamöterna välja, inom sig, en föredragande, hvilken det därjämte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet. De af herrar grefve Henning Wachtmeister och Svensson i Skyllberg väckta motionerna afse att uti ifrågavarande hänseende likställa de tillfälliga utskotten med de ständiga. Herr Fürsts motion afser beredande af möjlighet för tillfälligt utskott att för visst fall använda sakkunnigt biträde.

De olika bestämmelser, som uti nu ifrågavarande afseende förefinnas beträffande de ständiga och de tillfälliga utskotten, torde hafva sin grund däri, att med de tillfälliga utskotten ursprungligen afsetts något helt annat än det, hvartill dessa utskott efter hand utvecklats sig. Då det allmänna besvär- och ekonomiutskottet afskaffades och ersattes med tillfälliga utskott, åsyftade man att få alla de olikartade frågor, som tillhörde det förra utskottets behandling, handlagda af i hvarje särskildt fall sakkunniga personer. De tillfälliga utskotten förväntades blifva, hvad benämningen angaf: utskott, tillsatta tillfälligtvis för behandling af enstaka ärenden. På grund af det alltjämt växande antalet motioner i hithörande ämnen samt kamrarnas obenägenhet att låta en fråga förfalla utan föregående remiss till utskott har emellertid berörda

önskan att få de olika frågorna behandlade af i hvarje särskildt fall sakkunniga personer — åtminstone i ursprungligen afsedd omfattning — icke kunnat förverkligas. I stället har vid hvarje riksdags början tillsatts ett visst antal tillfälliga utskott, för närvarande två i Första kammaren och fem i Andra kammaren, till hvilka såväl redan väckta som sedermera afgifna motioner hänvisats.

Till dessa tillfälliga utskott hänvisas ofta ärenden, som icke blott äro af mycket olikartad beskaffenhet utan äfven af synnerlig vikt. Helt visst hafva också ledamöterna i dessa utskott fått sig ett ganska drygt arbete pålagdt. Redan de egentliga sekreteraregöromålen, såsom uppsättandet af utskottets utlåtande, ombesörjandet af dettas tryckning m. m., orsaka föredraganden åtskillig tidspillan; men härtill kommer, att de motioner, hvilka hänvisas till de tillfälliga utskotten, ofta röra ämnen, som icke förut varit föremål för behandling, hvadan föredraganden mången gång har att för de föreliggande frågornas behandling företaga omfattande och tidsödande utredningar. En följd af de tillfälliga utskottens alltmer ökade arbetsbörda och deras afsaknad af biträde har också blifvit, att dessa utskotts utlåtanden merendels blifva till kamrarna aflämnade med långa mellanrum, ofta mot slutet af riksdagen.

Det synes alltså konstitutionsutskottet icke blott billigt mot de tillfälliga utskottens ledamöter utan äfven för riksdagsarbetet i allmänhet gagneligt att åtgärder vidtagas till underlättande af arbetet i de tillfälliga utskotten.

Mot det af herr Fürst framställda förslaget vill utskottet först anföra, att för vinnande af motionärens syftemål något tillägg till § 45 riksdagsordningen ej torde vara behöfligt. Därjämte torde det ej vara svårare för tillfälligt utskott än för ständigt att i särskilda fall bereda sig tillgång till den särskilda sakkunskap, som kan vara erforderlig. Lösningen af den föreliggande frågan torde i stället vara att finna i den af herrar grefve Wachtmeister och Svensson i Skyllberg angifna riktningen. Sistnämnda motionärer hafva, som förut är nämndt, föreslagit sådan ändrad lydelse af § 45 riksdagsordningen, att de tillfälliga utskotten i fråga om rätt till sekreterare och öfrig betjäning skulle likställas med de ständiga utskotten. Då emellertid de tillfälliga utskottens arbetsbörda likväl icke kan mäta sig med den, som hvilar på de ständiga utskotten, och anledning således icke torde föreligga att i förevarande afseende fullt jämställa dem med dessa, synes det konstitutionsutskottet lämpligt, att de tillfälliga utskottens rätt i detta afseende begränsas till att utse sekreterare.

Utskottet har ej ansett att de tillfälliga utskotten böra hafva ovillkorlig skyldighet att utse sekreterare, utan har genom att i § 45 riksdagsordningen införa uttrycket »äga» velat lämna de tillfälliga utskotten frihet att välja mellan det hittillsvarande arbetssättet och det arbetssätt, som i öfriga utskott brukas.

Utskottet tillåter sig vidare att påpeka att den i § 45 förekommande benämningen »ständiga utskott» icke får anses rubba hittills gällande praxis i fråga om särskilda och sammansatta utskotts befogenhet i fråga om utseende af deras betjäning.

Utskottet anser sig slutligen böra beröra frågan om de ökade riksdagskostnader, det sålunda ifrågasatta medgifvandet för tillfälliga utskott att utse sekreterare skulle medföra. De tillfälliga utskotten hafva, såsom ofvan sagts, i allmänhet en mindre arbetsbördan än de ständiga utskotten, och synes det därför, som om de tillfälliga utskottens sekreterare kunde åtnöjas med ett lägre arvode än sekreterarna i ständiga utskott. Kostnaden för den ifrågasatta förändringen torde därför ej behöfva uppgå till alltför afsevärda belopp, isynnerhet som kamrarna lika litet framdeles som hittills lära komma att tillsätta flera tillfälliga utskott än som af ärendenas mängd påfordras.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen måtte, med anledning af herrar grefve Henning Wachtmeisters och Svenssons i Skyllberg motioner, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag till ändrad lydelse af § 45 riksdagsordningen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 45.

§ 45.

1. Alla utskott skola inom två dagar från den, då de blifvit utsedda, sammanträda.

2. Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande.

1. Alla utskott skola inom två dagar från den, då de blifvit utsedda, sammanträda.

2. Utskotten välja, hvart inom sig, ordförande och vice ordförande.

Nuvarande lydelse:

Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, där två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem som är till lefnadsåren äldst. *De ständiga utskotten utse*, hvart för sig, sekreterare och efter samråd med honom, den öfriga betjäning, som nödig finnes. *I tillfälligt utskott välja ledamöterna, inom sig, för hvarje särskildt mål en föredragande, hvilken det därjämte åligger att uppsätta utskottets yttrande i ämnet.*

3. Utskotten böra, så fort sig göra låter, afgifva de yttranden, som på dem ankomma.

Föreslagen lydelse:

Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, där två eller flere i lika många riksdagar deltagit, den af dem som är till lefnadsåren äldst. *Utskotten äga*, hvart för sig, *utse* sekreterare; *de ständiga utskotten därjämte*, efter samråd med sekreteraren, den öfriga betjäning, som nödig finnes.

3. Utskotten böra, så fort sig göra låter, afgifva de yttranden, som på dem ankomma.

2:o) att herr Fürsts motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 maj 1911.

På utskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Det skulle här antecknas, att herr *Nyström* icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.